

زندگی و اندیشه‌ی سیاسی
آیت‌الله سید عبدالحسین لاری

- سرشناسه :
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
فروست:
شابک:
وضعیت فهرست نویسی:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:
- کارگر جهمی، وید، ۱۳۶۱ -
زندگی و اندیشه‌ی سیاسی آیت‌الله سید عبدالحسین لاری/
تألیف وحید کارگر جهمی.
تهران: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی،
۱۳۹۸.
۳۱۲ ص.
مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۱۱۱۶
شخصیت‌ها؛ ۵۷.
۳۵۰۰۰۰ ریال: 3-952-419-964-78
فیفا
لاری، عبدالحسین بن عبدالله، ۱۲۶۴-۱۳۴۲ق.
مجتهدان و علما -- فعالیت‌های سیاسی
'Ulama -- Political Activity'
ایران -- تاریخ -- انقلاب مشروطه، ۱۳۲۴-۱۳۲۷ق. -- روحانیت
Iran--History -- Constitutional Revolution, 1906-1909--Clergy
مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
DSR۱۴۵۳
۹۵۵/۰۷۵۰۹۲
۵۷۲۹۰۷۳

مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات

عنوان: زندگی و اندیشه سیاسی آیت الله العظمی روح الله الموسوی الخوئی

تألیف: وحید کارگر جهرمی

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

حروفچینی و لیتوگرافی: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۹-۹۵۲-۳

ISBN: 978-964-419-952-3

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبه روی پمپ بنزین اسدی، پلاک ۱۹۵۴،

مرکز اسناد انقلاب اسلامی. صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

ارزیابان: محمد شجاعیان - حجت الله علیمحمدی

فهرست مطالب

۱۱	..... مقدمه
۱۳	..... پیشگفتار
۱۷	..... فصل اول: سید لاری از تولد تا پیروزی انقلاب مشروطیت
۱۹	..... تولد
۱۹	..... مقام علمی
۲۱	..... هجرت به لار
۲۵	..... ۱- تأسیس حوزه‌ی علمیه در لارستان
۳۱	..... ۲- مبارزه با یهودیان، مبلغین مسیحی و فئودال‌ها
۳۵	..... ۳- انقلاب مشروطه و سید لاری
۴۱	..... ۳-۱- تشکیل انجمن اسلامی
۴۲	..... ۳-۲- نبرد با مستبدین شیراز
۵۵	..... ۳-۳- ترور رهبران مخالف و طرفدار مشروطه و عکس‌العمل سید لاری
۶۳	..... فصل دوم: اقدامات و مبارزات سید لاری
۶۳	..... از استبداد صغیر تا زمان رحلت
۶۵	..... سید لاری و استبداد صغیر
۷۵	..... ۱- حمله‌ی مستبدین به لارستان
۷۸	..... ۲- واکنش سید لاری بعد از غارت لار

۸۰	سید لاری پس از فتح تهران
۸۰	۱- مخالفت مشروطه‌خواهان مرکز با سید لاری
۸۹	۲- هجرت از لار
۹۳	سید لاری و جنگ جهانی اول
۱۰۱	رحلت
۱۰۵	فصل سوم: سیاست در آثار سید عبدالحسین لاری
۱۰۷	تعریف سیاست
۱۰۸	آثار سیاسی سید لاری
۱۰۹	آیات الملمین
۱۱۰	قانون سروله‌ی مشروعه
۱۱۱	قانون اتحادات و دولت
۱۱۳	احکام قانون اداره بدیه
۱۱۵	رساله‌ی سؤال و جواب فقهی
۱۱۶	سؤال و جواب مولاقلی الباری و آیت‌الله لاری
۱۱۷	بیانیه‌ی دفاعیه‌ی جهاد با اجانب در جنگ جهانی اول
۱۲۰	آثار دیگر سید لاری
۱۲۳	فصل چهارم: حکومت از منظر آیت‌الله سید عبدالحسین لاری
۱۲۵	مقدمه
۱۲۷	انواع حکومت از دیدگاه سید لاری
۱۲۷	۱- حکومت استبدادی و دیکتاتوری
۱۳۰	۲- حکومت مشروطه‌ی مشروعه
۱۳۰	منشأ و اهداف حکومت مشروطه‌ی مشروعه
۱۳۰	۱- حفظ نظام سیاسی اسلام
۱۳۱	۲- از بین بردن ظلم و ستم در حکومت اسلامی

۱۴۰.....	۲-۱- عوامل ظهور ظلم از دیدگاه سید لاری
۱۴۱.....	۲-۲- سید لاری و رد دلایل ستمگران در توجیه کارهای خود
۱۴۹.....	۳- برقراری عدالت در جامعه‌ی اسلامی
۱۵۳.....	فصل پنجم: تشکیل مجلس از منظر سید لاری
۱۵۵.....	مقدمه
۱۵۶.....	۱- شرایط عضویت در مجلس شورای ملی
۱۵۹.....	۲- تعداد اعضای مجلس
۱۶۰.....	۳- شروط کمالی و تکمیلی مجلس
۱۶۱.....	۴- وظایف اعضای مجلس
۱۶۴.....	۵- تأکید بر نقش مهمت مجلس شورا
۱۷۱.....	۶- ویژگی‌ها و فوائد قانون اساسی اسلامی
۱۸۵.....	فصل ششم: سید لاری و ولایت فقیه
۱۸۷.....	مقدمه
۱۸۸.....	۱- تاریخچه‌ی ولایت فقیه
۱۹۱.....	۲- سید لاری آغازگر عملی طرح ولایت فقیه
۱۹۲.....	۳- ۱. مراتب ولایت از دیدگاه سید لاری
۱۹۲.....	۳- ۱. ولایت مطلقه‌ی خداوند
۱۹۴.....	۳- ۲. ولایت پیامبر اسلام (ص)، امامان معصوم (ع) و فقها
۱۹۹.....	۳- ۲. اختیارات و مناصب ولی فقیه از دیدگاه سید لاری
۱۹۹.....	۳- ۱. تشکیل حکومت اسلامی
۲۰۴.....	۳- ۲. إفتاء (فتوا دادن)
۲۰۵.....	۳- ۳. دخالت در امور حسبیه
۲۰۷.....	۳- ۴. اقامه‌ی حدود در عصر غیبت
۲۰۹.....	۳- ۵. امر به معروف و نهی از منکر

۲-۶. امر قضا در عصر غیبت.....	۲۱۲
۲-۷. اقامه‌ی نماز جمعه در عصر غیبت.....	۲۱۲
۲-۸. مبارزه با استعمار خارجی.....	۲۱۵
۲-۸-۱. امر به جهاد اسلامی علیه استعمارگران.....	۲۱۶
۲-۸-۲. بازپس‌گیری سرزمین‌های اسلامی تصرف‌شده.....	۲۲۲
۲-۸-۳. خودکفایی داخلی به منظور رها شدن از وابستگی به بیگانگان.....	۲۲۳
۲-۹. اختیارات دیگر ولی فقیه از نگاه سید لاری.....	۲۲۶
۳. منابع درآمد بیت‌المال مسلمین.....	۲۲۸
فصل هشتم: پایه‌های اخلاقی و فکری سید لاری با علمای معاصر.....	
درباره‌ی سید لاری.....	۲۳۱
مقدمه.....	۲۳۳
مشروطه از نگاه موافقان و مخالفان.....	۲۳۳
موضع سید لاری در برابر موافقان و مخالفان مشروطه.....	۲۴۴
نتیجه‌گیری.....	۲۵۷
کتابنامه.....	۲۶۵
نمایه.....	۲۸۳

مقدمه

میراث مکتوب شیعه با برخورداری از غنای ذاتی منابع، همواره نمودها و جلوه‌هایی از شکل حاکمیت مطلق در دوران غیبت را نمایانده است. بسیاری از فقیهان شیعه با بهره‌مندی از ابزار قدرتمند اجتهاد برانگیخته‌ی حال و وضع زمانه و زمینه، اگرچه گاه با فاصله‌های زمانی، تحیر از جویندگان و پرسندگان تکلیف مردم در این دوران را رفع کرده و حتی المقدور راهی پیش پای امت در دوران غیبت سراسر حاکمیت نهاده‌اند؛ گو اینکه برخی حتی در زمانه‌ی خویش، توفیقی در علنی کردن آن راه را نداشته‌اند و به تدریج نیاورده‌اند و بعدها دیگران از ثمره‌ی آن مجاهدت‌های نظری و عملی بهره‌مند شده‌اند.

آیت‌الله سید عبدالحسین لاری که سال‌ها از محضر آتاتی چون شیخ اعظم انصاری، آخوند همدانی، فاضل ایروانی و ... در نجف توشه برداشت، از مکتب شخصیتی چون میرزای شیرازی بزرگ، رهبر مشهور جنبش تنباکو متأثر گشت و پس از هجرت به ایران، در منطقه‌ی لار، به ارشاد و هدایت مردم منطقه همت گماشت و عرصه‌ی نقش تبلیغی و تأسیس حوزه‌های علمیه و تربیت شاگرد، به مبارزه با مبلغین یهودی، مباحث و فتوادل‌ها پرداخت. وی از هنگام ورود به ایران تا پایان زندگی آرام نشست و در جبهه‌های مختلف علیه حکام محلی، مستبدین و استعمارگران جنگید و ضربه‌های سنگینی به آنها وارد کرد.

شاید مهم‌تر از همه‌ی اینها، مصادف شدن ورود وی به ایران با تحولات مشروطه باشد. وی نسبت به تحولات این عصر بی‌اعتنا نبود و در هر دو عرصه‌ی نظر و عمل به مشروطیت واکنش نشان داد؛ در عرصه‌ی نظر با تألیف رسائل فراوان به تشریح نظر خویش پرداخت و با تشکیل انجمن اسلامی و نبرد با مستبدین شیراز، عملاً وارد جریان مشروطیت شد. اما

مشروطه از نگاه او متفاوت از نگاه‌های رایج و مشهور بود. او هم مشروطه‌خواه بود و هم مشروطه‌ی مشروعه را طلب می‌کرد؛ لیکن با قرائتی غیر از قرائت رایج و مشهور از این دو اندیشه. با اینکه علمای طرفدار هر دو اندیشه در جهت حفظ و پیشرفت اسلام گام می‌زدند اما تفاوت بین مشروطه‌ی مورد نظر آیت‌الله لاری با علمای طرفدار مشروطه این بود که آنها به عرفی‌بودن مشروطه می‌اندیشیدند و از آزادی و مساوات به عنوان دو مؤلفه‌ی اصلی مشروطه‌خواهی یاد می‌کردند؛ اما قانون‌گذاری در حوزه‌ی عرف و نیز مفاهیم آزادی و مساوات در نظر سید لاری جایی نداشت و قانون مجلس از نظر وی می‌بایست قانون اسلامی و شرعی باشد. همچنین سید دیدگاه‌های مخالفان مشروطه را به دور از قانون اسلام و در جهت فریب افکار عمومی می‌دانست و در اندیشه‌اش جایی برای مستبدین وجود نداشت و در واپس‌آویی از مردم خواست در جهت جایگزینی سلطنت قاجاریه با دولت اسلامی تلاش کنند. وی انتظار داشت، طرفداران واقعی مشروطه‌ی مشروعه ابتدا در جهت حذف مستبدین از صحنه‌ی سیاسی ایران تلاش کنند و سپس مقدمات تشکیل مجلس مشروعه را فراهم آورند درحالی‌که مشروعه‌خواهان، باقی‌ماندن شاه مستبد قاجار بر اریکه‌ی سلطنت را به تشکیل حکومت مشروطه ترجیح می‌دادند. در واقع سید لاری درصدد تشکیل مجلس اسلامی بود که ریاست آن را فقیه جامع‌الشرایط بعهده گیرد و اختیار امور سیاسی، اداری، قضایی، قانونگذاری و ... را دارا باشد. وی به اهمیت مطالعه‌ی فقیه و نیابت عام از جانب امام عصر (عج) معتقد بود که وظیفه‌اش اجرای احکام اسلام در جامعه است. به سبب همین اندیشه، در لارستان حکومت اسلامی تشکیل داد و به عنوان «غایب‌العملی حکومت ولایت فقیه» در قبل از انقلاب اسلامی مشهور شد. مهم‌ترین ویژگی اثر «صراط مستقیم»، بازشناسی و ارائه‌ی وجوه تمایز اندیشه‌ی سید عبدالحسین لاری از دو اندیشه‌ی مشروطه‌خواهی و مشروعه‌خواهی است.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی ضمن تشکر از نویسنده‌ی محترم جناب آقای وحید کارگر جهرمی، از زحمات همکاران محترم در مؤسسه‌ی فرهنگی هنری تشکر و قدردانی می‌کند.